

Nr 16

Utlåtande i anledning av väckt motion om skydd för makes giftorätt vid ingående av borgensförbindelse.

Första lagutskottet har till behandling förehaft en i andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 256, av fröken *Bergegren m. fl.* I motionen hemställes »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte an hålla att de i motionen anförda synpunkterna beaktas vid utformande av förslag till ny giftermålsbalk».

Beträffande det närmare innehållet i motionen, vari föreslås skydd mot att make utan andra makens samtycke ingår borgensförbindelse, får utskottet hänvisa till motionen.

Över motionen har yttrande inhämtats från familjerättskommittén.

Gällande rätt

Enligt *giftermålsbalken*, vilken trädde i kraft den 1 januari 1921, gäller beträffande *makars egendom*, varom stadgas i 6 kap., att vardera maken bibehåller rätten till den egendom, som han vid äktenskapets ingående har eller som han sedermera förvärvar. Vid äktenskapets upplösning eller bodelning får maken emellertid avstå hälften av denna egendom till andra maken, om egendomen ej är av enskild natur. Makes egendom, vari sålunda giftorätt äger rum, kallas hans giftorättsgods. Enskild egendom är för det första egendom som genom äktenskapsförord förklarats skola vara enskild, för det andra egendom som make erhållit i gåva av annan än andra maken med villkor att den skall vara enskild eller som make bekommit genom testamente med sådant villkor eller som tillfallit make i arv och om vilken arvlåtaren genom testamente meddelat sådan föreskrift, samt för det tredje vad som trätt i stället för förut angiven egendom, såvida ej annorlunda föreskrivits genom den rättshandling, på grund av vilken egendomen är enskild. Annan ordning kan stadgas genom äktenskapsförord.

I fråga om *förvaltningsrätten* gäller, att vardera maken råder över sin egendom, dock med vissa inskränkningar beträffande giftorättsgodset. I 3 § nyssnämnda kapitel uttalas sålunda, att make är pliktig så vårda sitt gifto rättsgods, att det ej otillbörligen minskas andra maken till förfång. Enligt 4 § må make ej avhända sig eller med inteckning för gäld belasta fast egen dom, vari andra maken har giftorätt, utan att denne skriftligen med två vittnen samtyckt därtill. Har make vidtagit sådan åtgärd utan erforderligt

samtycke, skall den vara ogill, om andra maken väcker klander därå; detta skall dock ske inom viss kortare tid. Vad sålunda är stadgat om fast egendom äger motsvarande tillämpning med avseende å tomträtt. Jämlikt 5 § må make ej utan andra makens samtycke avhända sig eller pantsätta lösören, i vilka denne har giftorätt, och vilka ingår i det för makarnas gemensamma be-
gagnande avsedda bohaget eller utgör andra makens nödiga arbetsredskap eller är avsedda för barnens personliga bruk. Har make företagit sådan rättshandling utan erforderligt samtycke och var ej den, med vilken rätts-
handlingen ingicks, i god tro, skall rättshandlingen vara ogill, om andra maken väcker klander därå inom viss kortare tid. Vägras samtycke i ovan omhandlade fall äger rätten på ansökan tillåta åtgärd, varom fråga är, om skäl till vägran finnes ej vara för handen. I 6 a § gives bestämmelser för det fall att make, utan tillbörlig hänsyn till andra makens giftorätt, genom gåva av annan egendom än i 4 § sägs väsentligen minskar sina tillgångar. Är sådant fall för handen och visar det sig efter äktenskapets upplösning eller boskillnad eller hemskillnad att vid bodelning vederlag ej kan till fullo utgå skall, om gåvotagaren finnes ha insett eller bort inse att gåvan lände andra maken till förfång, gåvan eller dess värde återbäras i den mån sådant erfordras för tillgodoseende av andra makens rätt. Ej må dock på sådan grund talan väckas, sedan fem år förflutit från det gåvan fullbordades. Om vid tiden för bodelningen gåva, som tillkommit under dylika omständigheter, ej var fullbordad, må den ej göras gällande i den mån det skulle lända till inskränkning i andra makens rätt.

Vad angår *makars gäld* stadgas i 7 kap. giftermålsbalken, att vardera maken med sitt giftorättsgods och sin enskilda egendom svarar för den gäld, som han gjort före äktenskapet eller under dess bestånd. Är i äktenskapet gäld gjord av bägge makarna, svarar de solidariskt därför. Samma gäller beträffande gäld, som ena maken gjort för den dagliga hushållningen m. m.

Make är jämlikt 9 kap. 1 § berättigad att erhålla *boskillnad*, om andra maken genom vanvård av sina ekonomiska angelägenheter, genom missbruk av rätten att råda över sitt giftorättsgods eller genom annat otillbörligt förfarande vållar väsentlig minskning därav eller fara för sådan minskning ävensom om andra makens bo är avträtt till konkurs. Dessutom äger makarna erhålla boskillnad om de är ense därom. All egendom, som make förvärvar efter det boskillnad blivit sökt, skall, om boskillnad beviljas, vara makens enskilda egendom.

Då äktenskapet upplöses eller makar vinner hemskillnad eller boskillnad skall bodelning i regel äga rum.

Om *bodelning* gives regler i 13 kap. giftermålsbalken. Av dessa regler må här framhållas följande. Bodelning skall ske i arvskiftes form. Om vid bodelning make häftar för gäld, tillkommen före ansökan om boskillnad eller före det äktenskapet upplöstes eller hemskillnad vunnits, skall enligt 2 §

första stycket av den gäldbundne makens giftorättsgods tilläggas honom egendom till täckning av gälden eller, om bägge makarna häftar för denna, av den del av gälden, som makarna emellan belöper på honom. Sedan tilldelning för gäld ägt rum, skall återstoden av makarnas giftorättsgods i regel delas lika mellan dem. I 6 § stadgas emellertid, att — om make genom vanvård av sina ekonomiska angelägenheter, genom missbruk av rätten att råda över sitt giftorättsgods eller genom annat otillbörligt förfarande vållat att detta väsentligen minskats — andra maken äger erhålla vederlag därför av makarnas giftorättsgods. Räcker det ej till, och har den vederlagsskyldige enskild egendom, utgår för hälften av vad som brister vederlag av den enskilda egendom, som ej erfordras för täckning av gäld; om make tillkommande vederlag ej kunnat till fullo utgå, äger han dock ej för bristen fordran hos andra maken.

Nya giftermålsbalken är tillämplig på alla äktenskap, som ingåtts den 1 januari 1921 eller senare, samt jämväl i vissa fall å äldre äktenskap. För övriga äldre äktenskap gäller med vissa modifikationer äldre giftermålsbalkens regler om makars ekonomiska förhållanden. För dessa regler lämnas en kort redogörelse å sid. 3—4 i första lagutskottets utlåtande 17/1956.

Slutligen må här erinras om att, jämlikt 10 kap. 1 § föräldrabalken, omyndigförklaring skall ske bl. a. av den som genom slöseri eller annan grov vanvård av sin egendom eller eljest genom otillbörligt förfarande med avseende å egendomen äventyrar sin eller sin familjs välfärd.

Historik m. m.

Till grund för nuvarande äktenskapslagstiftning ligger i huvudsak ett av *lagberedningen* år 1918 avgivet betänkande med förslag till giftermålsbalk. Beträffande det närmare innehållet i nämnda betänkande, så vitt avser vissa av de ovan återgivna bestämmelserna i giftermålsbalken, får utskottet hänvisa till den redogörelse som lämnats i första lagutskottets utlåtande nr 13 år 1957.

Frågan om skydd för makes giftorätt vid ingående av borgensförbindelse har vid flera tillfällen i anledning av motioner behandlats av riksdagen.

I motion till *1938 års riksdag* (I:172 och II:281) hemställdes sålunda om utredning och förslag till sådana ändrade bestämmelser i giftermålsbalken, att make ej utan andra makens samtycke finge ingå borgens- eller annan utfästelse, som medförde fara för minskning av makens giftorättsgods, den andre maken till förfång, och vilken utfästelse med hänsyn till omständigheterna kunde anses otillbörlig.

I utlåtande över motionerna (nr 28) anförde första lagutskottet inledningsvis, att det icke torde råda något tvivel om att åtskilliga sociala missförhållanden kan följa med en ordning enligt vilken rätten för äkta make att stifta gälds- och ansvarsförbindelser icke är underkastad några egentliga restriktioner. En lättsinnigt gjord utfästelse kunde nämligen komma att

medföra svåra verkningar även för andra maken och familjen i övrigt. Syftet att genom strängare bestämmelser å området ernå ett ökat skydd för hemmen torde därför i och för sig få anses behjärtansvärt. Efter erinran om giftermålsbalkens regler rörande makars egendom samt om grunderna för desamma anförde utskottet vidare:

Under förutsättning att de nyss återgivna synpunkterna godtagas torde det böra krävas särskilt starka skäl för att nu göra ytterligare avvikelser från huvudprincipen om vardera makens fria förvaltningsrätt över sitt giftorättsgods. Varje steg i sådan riktning innebär ju i viss mån införande av ett slags »målsmanskap». Fråga är om icke genom den tilltänkta anordningen makes fullmyndighet skulle göras beroende av andra makens vilja i en utsträckning som icke låter sig väl förena med nutida krav på individuell frihet och självbestämmanderätt. Att märka är vidare att det här gäller ett andra makens samtycke som är satt i relation icke till viss egendom utan till förmögenhetsrättsliga förbindelser av skiftande slag. En begränsning av kravet på samtycke till enbart borgensförbindelser — ett redan det under nutida förhållanden tämligen vagt begrepp — låter sig nämligen knappast göra utan att den ifrågasatta lagstiftningens effektivitet helt äventyrades. Vid sådant förhållande skulle kravet på samtycke från andra maken komma att lägga en tung hand på hela den ekonomiska samfärdseln. Fara vore även att mannens borgenärer skulle förmå hustrun icke endast att samtycka till förbindelsen, utan även att ikläda sig ansvaret för densamma gemensamt med mannen. Och i så fall skulle hustruns enskilda egendom och giftorättsgods, vilket allt nu regelmässigt är undantaget från ansvarighet för mannens gäld, komma att tillgripas för densamma, ett resultat rakt motsatt det åsyftade.

Den erinringen må väl göras mot vad utskottet här ovan anført att motionärerna såsom en särskild förutsättning för krav på andra makens samtycke — — — angivit den omständigheten att utfästelsen skall vara otillbörlig. Ofta är det emellertid svårt för en tredje man att bedöma huruvida så är fallet eller icke. Så saknar t. ex. en bank som diskonterar en växel ej sällan varje möjlighet att avgöra om det är fråga om en lojal affärstransaktion eller ett osunt växelvingleri. En regel, varigenom giltigheten gentemot tredje man av en utfästelse göres beroende av om den kan rubriceras som »lätsinnig» eller »otillbörlig», måste i varje fall komma att innebära ett för det ekonomiska livet synnerligen allvarligt osäkerhetsmoment.

De av motionärerna anvisade vägarna för uppnåendet av ifrågavarande syfte synas alltså icke vara framkomliga; utskottet har icke heller för egen del kunnat finna en godtagbar lösning av frågan. Utskottet vill även framhålla att de av motionärerna berörda omständigheterna grundligt övervägts bl. a. vid tillkomsten av den nya äktenskapslagstiftningen och icke i särskild mån aktualiserats under senare tid.

En motion (I:122) av likartat innehåll väcktes vid 1956 års riksdag. I denna motion hemställdes om förslag till sådan ändring av giftermålsbalkens bestämmelser, att make icke må utan andra makens samtycke ikläda sig borgensansvar för gäld.

Över motionen, som behandlades av första lagutskottet, avgavs yttran-

den av Svea hovrätt, Sveriges advokatsamfund, Svenska bankföreningen och Svenska sparbanksföreningen. Samtliga remissinstanser uttalade sig i avstyrkande riktning. Beträffande det närmare innehållet i remissyttrandena får utskottet hänvisa till första lagutskottets utlåtande nr 17 år 1956. Utskottet åberopade i sitt av riksdagen godkända utlåtande som skäl för avstyrkande av bifall till motionen dels i huvudsak vad som anförts i utlåtande i anledning av 1938 års motioner dels den omständigheten att en översyn av giftermålsbalkens regler var att vänta inom en nära framtid.

I motion (I:323) till 1957 års riksdag slutligen hemställdes, att de under år 1956 tillkallade sakkunniga för översyn av äktenskapslagstiftningen och därmed sammanhängande frågor måtte erhålla uppdrag att jämväl utreda frågan angående förbud för make att utan andra makens samtycke ikläda sig borgensansvar för gäld.

Under hänvisning till att det i motionen upptagna spørsmålet avsågs bli föremål för övervägande av berörda sakkunniga avstyrkte första lagutskottet (utl. nr 13) bifall till motionen.

Riksdagen godkände utskottets utlåtande.

Familjerättskommittén

I sitt över förevarande motion avgivna yttrande upplyser familjerättskommittén, att den under sitt arbete uppmärksammat den fråga som beröres i motionen och att den uttalar sig därom i sitt huvudbetänkande, som för närvarande är föremål för slutlig justering. Betänkandet innehåller förslag som begränsar makes förfoganderätt över tillgångar som hör till hemmet m. m. Det är emellertid, anför kommittén, av skäl som kommer att närmare angivas i betänkandet, knappast möjligt att meddela några bestämmelser som hindrar make att belasta sitt eget giftorätts gods med det slag av gäld som borgen utgör. Däremot har, meddelar kommittén, i betänkandet upptagits förslag som syftar till att förebygga att andra maken får vid bodelning avstå från eget giftorätts gods därför att make genom borgen eller på annat sätt vårdslösat sin ekonomi.

Utskottet

I förevarande motion påpekas att make kan utan den andre makens medgivande ingå borgensförbindelse, oaktat en sådan rättshandling kan få vittgående ekonomiska verkningar. Enligt motionärerna framstår det som en brist att någon regel till andre makens skydd i detta hänseende icke finnes. Under förmälan att förslag till ändringar i giftermålsbalken snart kan väntas, föreslår motionärerna att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla att de i motionen sålunda anförda synpunkterna beaktas vid utformningen av berörda lagförslag.

Som framgår av den ovan lämnade redogörelsen har frågan om skydd för makes giftorätt vid ingående av borgensförbindelse varit föremål för riksdagens prövning vid flera tillfällen. Riksdagen har senast hänvisat till att frågan föll inom familjerättskommitténs utredningsuppdrag. Enligt vad kommittén upplyser har den, på skäl som inom kort kommer att redovisas i betänkande, funnit sig icke böra föreslå särbestämmelser i det i motionen angivna syftet. Däremot ämnar kommittén framlägga förslag till regler som syftar till att förebygga att make får vid bodelning avstå från eget giftorättsgods, därför att andra maken genom borgen eller på annat sätt vårdslösat sin ekonomi.

Det utredningsmaterial som sålunda snart kommer att framläggas för Kungl. Maj:ts prövning synes böra föreligga vid bedömningen av det nu upptagna spörsmålet. Vid sådant förhållande torde riksdagen låta sitt ståndpunktstagande i frågan anstå.

Under hänvisning till vad sålunda anförts får utskottet hemställa, att förevarande motion, II:256, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 19 mars 1964

På första lagutskottets vägnar:

INGRID GÄRDE WIDEMAR

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från första kammaren: herrar Ahlkvist, Erik Svedberg, Arvidson, Wikner, Ferdinand Nilsson*, Hilding, Lundin och Nyman*;

från andra kammaren: fru Gärde Widemar, herr Landgren, fru Boman, herrar Östrand, Svensson i Vä, fru Löfqvist, herr Keijer och fröken Bergegren.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.